את ד"ר משה סנה ע"ל

דרך המפלגה החדשה

ראיון זה הוא הראשון במדור זה שיהיה מ־דור־קבע ב־"העולם הזה". מטרתו להביא לקוראים את דעתם של אנשי־ציבור באופן בלתי־אמצעי, בעזרת שאלות שאין כוונתן להתווכח עם הנשאל, אלא לכוון אותו במסירת דעותיו על הנושאים המעניינים את הציבור.

ד"ר משה סנה מסר תשובות אלה בעל־פה למחרת כינום־היסוד של "מפלגת השמאל הסוציאליסטי בישראל" (ראה במדינה) בראיון אישי עם עורך "העולם הזה". התשובות נרשמו במקום.

ד"ר סנה, מה גרם לבחירת השם של "מפלגת השמאל הסוציאליסטי בישראל"?

מפלגה מארכסיסטית המבוססת על סוציאליזם מדעי, חייבת לדייק גם בהגדרת השם שהיא נותנת לעצמה. שמה של מפ"ם, למשל, איננו מדויק, כי אין זאת מפלגת הפועלים המאוחדת. גם השם מפא"י איננו אמיתי, כי אין זאת מפלגה של פועלי ארץ־ישראל. בארצות הדימוקרטיה העממית קוראות לעצמן בשם "מפלגת הפועלים המאוחדת" רק אותן מפלגות שהגיעו לאיחוד בין כל מפלגות הפועלים שהיו קיימות לפני כן (כמו בפולין).

אנחנו הגדרנו את עצמנו כמפלגת השמאל הסוציאליסטי כדי, מצד אחד, למתוח את הקו המבדיל בינינו לבין מפא"י, שהיא מפלגה סוציאל־דמוקראטית ימנית, ומפ"ם, שהיא מפלגה סוציאל־דמוקראטית צנטריסטית. מצד שני, כדי להבליט שאין אנחנו מתכוונים להקים מפלגה קומוניסטית שניה, מתחרה במפלגה הקומוניסטית הקיימת, אלא מפלגה של ה־אגף השמאלי של המחנה הסוציאליסטי בישראל, אשר שיתוף הפעולה עם המפלגה הקומוניסטית הקיימת הוא אחד מסימני ההיכר שלו.

מה ההבדל בין המפלגה החדשה לבין מפ"ם?

במלים פשוטות אפשר להסביר זאת כך: לפי מפ"ם, ה־מארכסיזם־לניניזם הוא תיאוריה, אשר חלה על כל חזיונות הסבע והחברה האנושית, חוץ מהשאלה היהודית הלאומית, בשביל השאלה הלאומית, היהודית, מקבלת מפ"ם את האידיאולוגיה של הבורגנות היהודית, הנקראת "ציונות".

אנחנו אומרים שהתיאוריה הסוציאליסטית, המקיפה ב־באור אחד ובהוראה אחת את כל תופעות הסבע והמין ה־אנושי, ואת כל התקופות ההיסטוריות, את כל הארצות וה־עמים והמשטרים, איננה יכולה, לפי טבע בריתה, להשאיר מקום בשביל יוצא מן הכלל כל שהוא, אלא אם כן דוחים את השקפת העולם הסוציאליסטית המדעית בשלמותה. מכיון שאין אנו דוחים, אלא מקבלים אותה, הרינו מקבלים אוטה גם לגבי הבעיה היהודית.

במה אתה חולק על התפיסה הציונית של מפ"ם?

אם אתה רוצה, זהו אותו הבדל אשר קיים במשך כל־אלפי שנות המחשבה האנושית בין התפיסה האידיאליסטית לבין המטריאליסטית.

הציונות קובעת לעצמה מלכתחילה רעיון, אידיאה — לרכז את העם היהודי בארץ־ישראל. לאידיאה זאת היא מבקשת לכופף את המאטריה, את המציאות, כדי ל"הגשים את הרעיון".

זוהי גישה אשר מהמשבה המטריאליסטית הדיאלקטית אינה יכולה בשום פנים ואופן לקבלה. אנחנו בודקים קודם כל את המציאות, את החוקים השולטים בה בזמן קונקרטי ובמקום קונקרטי, מגלים את הסיבתיות הגורמת לחזיונות שונים בסבע ובחברה, ולפי בחינה קונקרטית אנו קובעים את דרכי פעולתנו.

מה, אם כן, ההבדל בין הציונות ובין הדיבוי הטריטוריאלי, כפי שאתה תופס אותו?

אנו רואים את מקורם של הרדיפות, הפרעות, הגירושים, השחיטות ובכלל מקור סבלותיהם של היהודים, לא בעצם עובדת פיזורם בעולם, אלא באופי של המשטר החברתי אשר מוליד את ההפלה הגזעית, האיבה הלאומנית בכלל, ואת האנטישמיות בפרט. בתקופתנו, מקור סבלות היהודים הוא האימפריאליזם. לכן גם פתרון הבעיה היהודית מקושל בבעיה העולמית של מיגור האימפריאליזם והקמת הסוציאליזם.

אולם עד אז, גורם האימפריאליזם בארצות שונות ובזמנים שונים להכרח בשביל יהודים לעזוב את ארצות מגוריהם. הכרח זה נהפך על־ידי כך לצורך דימוקרטי, אשר המחנה הסוציאליסטי רואה לעצמו לחובה להביא אותו על סיפוקו, אם כי הוא יודע כי על ידי כך אין הוא פותר את הבעיה באופן שורשי.

לכן, במידה שהיציאה של יהודים מארצות הפלייתם, ועליתם ארצה, היא צורך ממשי, ולא מדומה, הרי אנחנו בהחלט בעד סיפוק הצורך הלאומי והדימוקרטי הזה.

אם להוריד מכל הענין את המסוה הנאציונאליסטי, הרי האמת היא כי ההסתדרות הציונית וממשלת ישראל, הדוגלות בקיבוץ גלויות, אינן מביאות את הצורך הזה על סיפוקו, מפני שהמשטר השורר בארץ הכשיל את הקליטה של העולים אשר כבר באו, והוא בדיעבד נעל את שערי הארץ לפני עליה נוספת. כיום אין עליה לארץ, אלא יש יציאה מן הארץ. במשטר שאנו מבקשים להקימו, לא תיתכן אבטלה, כי הייצור עולה בהתמדה, והוא יעסיק כוח אדם בלי הגבלה. על כן משטר הדימוקרטיה העממית הוא היחיד אשר יהיה מסוגל לקלוט את העולים בהחה ובעתיד.

ד"ר סנה, זו היא הסוציאליזם מנצח היום בכל העולם. האם היא נשאר גם אז, לפי תפיסתך, צורך בריכוז טריטוריאלי של היהודים

שום מארכסיסט לא היה מציג לי שאלה כזאת. ראשית כל, מפני שהסוציאליזם לא ינצח בבת אחת בעולם כולו, ולכן השאלה היא כבר בלתי קונקרטית, כלומר אנטי־דיאלקטית, כלומר בלתי־נכונה.

שנית, זוהי גישה מטפיזית טיפוסית, להציג במצב נתון לא את הבעיות המנסרות במציאות הנתונה של מצב זה, אלא בעיות משוערות לא של הזמן הזה, לא של המצב הזה.

שלישית, כפי שהסברתי קודם, העליה איננה מטרה, ולא אידיאל, אלא תוצאה של משטר המדכא יהודים. ובכן, אם יקום משטר שההפלה הלאומית לא תיתכן בו בכלל וכלל, ממילא לא יהיה הכרח ביציאת יהודים, ובאין סיבה, אין גם תוצאה.

על אף כל זאת, אין זאת אימרת כי בתנאי הסוציאליזם לא יתכן ריכוז טריטוריאלי של עם מפוזר, אלא שהסיבה אז היא אחרת לגמרי. לא רדיפות הגורמות לנדחים, אלא ריכוז לאומי לטובת צורכי הבניה הסוציאליסטית. יש לכך דוגמאות רבות, כמו ריכוז הארמנים ברפובליקה הסובייטית הארמנית.

איך אתה רואה את עתיד היחסים בין מפלגתך ובין מק"י?

יחסים אלה יהיו יחסי שיתוף־פעולה הדוקים וגרחבים. אנחנו מאוחדים עם מק"י בארבעת ענייני היסוד של המציאות הישראלית:

שיחרור המדינה מהשיעבוד לאימפריאליזם האמריקאי ומהצטרפות לבריתות מלחמתיות;

הגנת רמת חייו של העם העובד מפני יוקר המחיה, אבטלה, עומס המסים והורדת השכר הריאלי;

הגנה על החרויות הדימוקרטיות מפני סכנת פאשיזציה של המדינה;

גיוס הכוח להפלת הקואליציה בן־גוריון—רוקח, להקמת קואליציה רחבה, עממית־דימוקרטית אנטי־אימפריאליסטית.

מטרות אלה בעצמן קובעות את מידת השותפות ביניגו לביגה. ענין איחוד שתי המפלגות אינו עומד כעת על הפרק.

מה הקואליציה שהיית רוצה להחליף בה את הקואליציה הנוכחית?

לא אוכל להשיב לך על שאלה זו כפי שהיא היית רוצה, על ידי מנין המפלגות שתשתתפנה בקואליציה אחידה. לפני שתקום הקואליציה העממית תבואנה תמורות עמוקות כאלה במפלגות הקיימות, שקשה יהיה לך להכיר אותן. לכן זענה לך על שאלתך לא במנין מפלגות, אלא במנין שכבות ציבוריות.

כיום השלטון בארץ נמצא בפועל ממש לא בידי השרים המחזיקים בתיקים, אלא בידי ההון הפיננסי האמריקאי, המכתיב את רצונו לשריו. אלה. בן־גוריון טועה אם הוא סבור שהוא ראש המשטר. אולי הוא, לכל היותר, ראש המשטרה.

המשטר הוא בידי השגריר האמריקאי, בידי המפקחים ה"יועצים" האמריקאים, אשר השרים אינם אלא עושי רצונם. ממשטר זה נהנים בארץ רק הספסרים הגדולים, היבואנים הגדולים, הבנקאים הגדולים ואותם תעשיינים גדולים שעשו שותפות עם ההון הזר.

כל שאר השכבות נמצאות מקופחות על ידי המשטר הקיים. מקופחים הם הפועלים והפקידים, מקופחים הם החקלאים העובדים, מקופחים הם בעלי המלאכה, בעלי התעשיה הזעירה והבינונית, מקופחים החנותנים הקטנים, מקופחת האינטליגנציה העובדת, מקופחת האשה העובדת ועקרת־הבית, מקופח הנוער העובד והלומד.

הקואליציה העממית־דימוקרטית מכוונת לשותפות בין כל השכבות האלה, כלומר בין מעמד הפועלים, שכבת הביניים והבורגנות הלאומית, נגד ההון הזר, ונגד שותפיו וסוכניו הישראליים.

מי יעמוד בראש קואליציה זו?

מובן כי בראש קואליציה עממית רחבה זו יכול לעמוד רק מעמד הפועלים, בהנהגתו הסוציאליסטית.

מה יחס המפלגה החדשה למאבק המתנהל בארצות ערב?

בארצות הקולוניאליות והקולוניאליות־למחצה של אסיה ואפריקה מתחולל מאבק עז בין העמים הנדכאים והמוסלמים, לבין המעצמות המערביות האימפריאליסטיות, הרוצות בהם.

ממשלת ישראל הנוכחית עומדת לצד המערב נגד עמי ערב, ושאר עמי המזרח המתעורר.

המדיניות שלנו היא כמו בכל השטחים גם בשטח זה הפוכה מן הקצה אל הקצה. אנחנו עומדים לצד המאבק המשחרר של עמי ערב ושאר עמי אסיה ואפריקה נגד הדיכוי מצד המעצמות המערביות.

זהו לא רק ענין של צדק, זהו גם ענין של האינטרס הלאומי שלנו. העמים השכנים יישארו כאן לעולמי עד, והבסיסים והזכיונות הזרים, כעשן יחלופו. פנינו לאחוזה עם העמים שבשכנותם הטובה מקופל כל עתידנו הלאומי.

ד"ר סנה, מאחר שבכינום היסוד היו מוזמנים חברי המפלגה במשק יד־חנה וחברים שעדיין שייכים למשקים אחרים, וכן אנשים שנרשמו ממשקים, מה מדיניות המפלגה החדשה כלפי התנועה הקיבוצית?

המדיניות שלנו איננה להוציא חברים מן הקיבוצים. התנגדנו לגירושם של אלה שגורשו. אנו מתנגדים לנסיון לנשל את קיבוץ יד־חנה מאדמתו, ואנו דורשים חופש דעה פוליטית בתוך הקיבוץ, שיאפשר לחברינו להיות נאמנים לדעותיהם, ועם זאת לקיים בנאמנות את המצות המשקיות וההברותיות אשר הקיבוץ מטיל על חבריו.

אנחנו נפרדנו ממפ"ם לא כדי להיבדל מהציבור העומד מאחורי מפלגה זו. אנחנו נפרדנו ממפ"ם כדי להיפגש איתה בחזית פוליטית מאוחדת ובחזית עממית מאוחדת.

סירובה של מפ"ם היום לשותפות כזאת אינו אומר ש־היא תוכל לעמוד בסרובה מחר ומחרתיים. הקיבוץ המאוחד והקיבוץ הארצי, נגוד עליהם להיות במחנה אחד עם ה־שמאל הסוציאליסטי ועם מק"י, אם הם רוצים לשמור על דמותם הרעיונית והחברתית.

אם הקיבוץ לא יתן ידו להפלת המשטר, יקדים המשטר ויפיל את הקיבוץ, כלומר יקעקע את יסודותיו הקולקטיביים או יהרוס אותו כלכלית.

כיום עומדת לדיון בכנסת הצעת חוק העבירות נגד המדינה, שאחת ממטרותיה היא לא רק ספק הכריזו על מק"י ועל מפלגתך כעל "ארגונים עויינים", אשר החשייכות אליהם תהיה עבירה פלילית. איך תנהג המפלגה לגבי פעילה כזאת מצד השמאל?

מחשבתנו עכשיו איננה נתונה לבעיה מה נעשה אחרי שהחוק יעבור בכנסת, והממשלה תשתמש בו נגדנו. מחשבתנו עכשיו מופנית לתפקיד אחר — לגייס את דעת־הקהל, ללא הבדל השקפה ושייכות פוליטית, נגד חוק פאשיסטי זה, אשר ינהיג שרירות ועריצות בארץ, ויעשה מכל אזרח ישר־לב מועמד ל"אויב המדינה".

אם הציבור יבין את כל התועבה הפאשיסטית הטמונה בחוק זה, יש אפשרות, על ידי לחץ המוני, למנוע את אישורו ולהרתיע את המחוקקים הנכבדים מאנשי הקואליציה השולטת מלאשר את התועזה המחפירה והמבישה הזאת.

מה פעלו הממשלה ומפלגותיה עד כה נגד מפלגתך, כיוצד חישבת המפלגה להגן על חבריה נגד פעילות עוינים כעתיד?

במפלגה שלנו נמצאים כיום מאות חברים, שפיטרו מן העבודה או נושלו מישוביהם, בעתן הצטרפות לשמאל הסוציאליסטי. פעולתנו נגד פיטורים, גירושים ונישולים, איננה אלא קטע במאבקנו הכולל להבטחת חופש הדעה בארץ.

אם שיטת הבחירות בכנסת השנישית תשנה, כפי שיש החניח, את הנציגות הכרשי מות שבא תשנה גם מכונית הכוחרים, מה תהיה מדיניות מפלגתך

נגד מזימה אנטי־דימוקרטית זאת של בן־גוריון ורוקח עומדים לרשותנו רק שני אמצעים — (א) להקים גוש־בחירות של השמאל הסוציאלי על הבסיס הרחב ביותר, (מק"י השמאל הסוציאליסטי ומפ"ם). (ב) לעשות את הכל כדי לקבל למעלה מ־10%.

ד"ר סנה, הרשה לי נא שאלה אישית: כיצד אתה מקשר בין עברך כראש המפקדה הארצית של ההגנה, לבין פעולתך כייסוד מפלגה זו? מה הגבתך על ההתקפות האישיות שפיר פמו נאחרונה נגדך, כעד אדם שהפך את עורו?

אין התקפות אישיות אלה מעניינות אותי ביותר.

אין עולה על דעתי להכחיש את התמורה האחת והיחידה שחלה בהשקפת־עולמי בשנות השואה היהודית באירופה והמאבק לעצמאות ישראל, עת מצאתי, אחרי נפתולים רבים עם בעיות העולם והעם את התשובה בתיאוריה של המטריאליזם הדיאלקטי ההיסטורי.

תמורה זו אף היא תוצאה של התמורות החברתיות ש־התחוללו בעמנו בעשור השנים האחרונות. החוק הדיאלקטי על השינויים הבלתי־פוסקים בטבע ובחברה חל גם על השינויים במחשבה האנושית, הקולקטיבית והאינדיוידואלית. אולם, לפי הבנתי, אין סתירה, אלא התפתחות ועליה לשלב גבוה יותר מן המאבק האנטי־אימפריאליסטי נגד השליטה הבריטית הישירה בארץ־ישראל, אל המאבק האנטי־אימפריאליסטי נגד השליטה האמריקאית העקיפה בישראל.

בכל אופן, אני רואה רציפות בין מלחמתי נגד משטר פילסודסקי בפולין, נגד משטר מאק־מייקל בפלשתינה, ונגד משטר בן־גוריון בישראל.